

BIEŁARUSKAJA

KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi:

WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19)
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—10 zał., na peŭhoda—
5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał.
HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Cena abwiestak:

na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj —
20 hrož. — za radok drobnaha druku ŭ adnej paloscy.

„Nasz Przyjaciół“.

Pad hetkim nazowam u kancy letašniaha hodu pačau wychodzić u Wilni polski tydniowik. Spačatku my na jaho nie zwaračwali bolšaj uwa-
hi. My da jaho tolki pryhladalisia, čakajučy, ka-
li jon wyjawić swajo praŭdziwaje abličča. Sia-
hoŭnia-ž užo dobra wiedajem, čyj heta „przyja-
ciel“.

Dziela taho, što časopiś hetu dawoli šyro-
ka raspaŭsiudžywajućsiorod našaha sialanstwa,
my musim jaho pierad hetaj časopiśsiu pieraś-
cierahcy.

Redaktaram „N. Przyjaciela“ jość ks. T. Ma-
karewič, probašč z Kalwaryi pad Wilniaj. He-
ty ksiondz wiedamy miż inšym tym, što ŭ minu-
łym hodzie padčas wybaraŭ u polski Sojm i Se-
nat publična ahitawaŭ, pišučy ahitacyjnija staćci
u čornasociennym „Dzienniku Wilenskim“. Užo
z hetaha možna lohka dahadacca, što heta za
časopiś, jaki jejny charakter i kudy jana imkniecca.

Mnoha taksama nam kaža ab hetaj časopi-
si i asabliwaja nad joj apieka Arcyb. Jalbžy-
koŭskaha.

Wychodzić „N. Przyjaciół“ za hrošy pol-
skich ksiandzoŭ, ci lepš—za hrošy našaha sia-
lanstwa, wybiranyja henymi ksiandzami i pasyła-
nyja na hetu časopiś.

Pašyrajuć „N. Przyjaciela“ pradusim tyja-ž
polskija ksiandzy, jakija celymi sotniami wypisu-
juć jaho, ahitujuć siorod našaha sialanstwa čy-
tać jaho, zachwalajuć nawet z ambony, a tak-ža
pradajuć pa žnižanaj canie jak sami, tak i pry
pomačy swaich słuhaŭ.

Ale dawoli wonkawaha apisańnia hetaj ča-
sopisi. Zahlanieŭ u jejny źmiest. Woś-ža tut
musim skazać, što „N. Przyjaciół“ pastupaje du-
ža chitra i sprytne. Jon piša časta, što staić za
katalickuju sprawiadliwaść, za biednych i pakryŭ-
džanych, za sprawiadliwy ład hramadzka-palityč-
ny, a tak-ža pryznae prawy nacyjanalnym mien-
šaściam u Polšcy. „N. Przyjaciół“ razbiraie nie-
katoryja prahramy polskich palityčnych partyjaŭ,
jak „Piast“ i inš., krytykuje ich i wykazywaje
ichnyja razychodžańni z intaresami „ludu kreso-
wego“, što znača z intaresami narodaŭ biełaru-
skaha i litoŭskaha.

Biełarusau časopiś hena nia lubić. Byŭ na-
wat wypadak warožaha suproč ich wystupieńnia:
źmiaščajučy wiedamy zahad Arcyb. Jalbžykoŭ-
skaha što da BChD i „Biel. Krynicy“, „N. Przy-
jaciół“ z wialikim zachopleńniem apiswaŭ „słu-
naść“ uspomnienaha zahadu i našu „niahodnaść“.

Ciapier jašče bolš jasna rysujecca prad na-
mi taja meta, dziela jakoj paklikany da žyćcia
t. zw. „Nasz Przyjaciół“. Jasna, što paklikany
jon na toje, kab pry pomačy štabu polskaha ŭ
nas duchawienstwa z Arcyb. Jalbžykoŭskim na
čale, przykryŭšysia pawahaj relihii i Boha zdabyć
sabile przychilnaść siorod našaha Narodu, wykli-
kać u im niedawier da biełarskaj ščyry demo-
kratycznej BChD, dy pawoli na biełarskim cie-
le budawać polskija wielkapanskija sny — ideały.

Pany i polskaje ŭ nas duchawienstwa, a
pradusim heta apošniaje, prajhrauŭšy prošlyja wy-

Za 1928 hod

(Hladzi Nr. 4 „Biel. Krynicy“)

IV. Ahlad wydawiecki.

U minulych numarach „Biel. Krynicy“ dali
my ahlad palityčnaha žyćcia biełarskaha i zahra-
ničnaha, a tak-ža i ahlad biełarskaha školnaha
žyćcia. U hetym numary pastarajemsia pazna-
mić našych čytačoŭ z žyćciom biełarskim u ha-
linie wydawiectwa za minuŭšy 1928 hod.

Biełaruski Narod dziakujučy ciazkim umo-
wam žyćcia palityčnaha i kulturnaha nia mieŭ
mahčymaści prajawić i toj wialikaj patrebaści
na knižku, jak bačym u narodaŭ, dzie amal ko-
žny končyŭ prynamsia pačatkowuju školu. Ciapier,
kali šwiedamaść nacyjanalnaja ŭ Biełarusau z ko-
žnym dniom značna ŭzrastaje — pawialičwajecca
i patreba duchoŭnaj strawy ŭ rodnaj mowie. Nie
maľuju rolu ŭ pašyreńni čytańnia adyhrała pie-
radusim biełarskaja presa. Jana nia tolki ŭzha-
dowywała Biełarusau nacyjanalna, ale nawučyła
i zaachwociła wiosku da čytańnia. Ciapier, asab-
liwa moładź biełarskaja pierażywaje užo hoład
na knižku. Hoład u tym sensie, što Biełarus nie
zadawalajućsias adnej peryjadyčnej presaj —
zacikawiŭsia biełarskaj knižkaj i hetaj cikawaści
u poŭnaj miery zaspakoić nia moža woś dziela
jakich pryčyn:

1. Biełaruskija čytačy, żywučy ŭ strašennych
materjalnych warunkach, nia majuć mahčymaści
kupić knižku,

2. Biełaruskija ŭstanowy i paasobnyja fizyč-
nyja adzinki nia majuć mahčymaści tak-ža ma-
teryjalnaj wydawać knižki, asabliwa bolšyja, jak
niedastupnyja ŭ canie biełarskamu sialaninu.

Woś čamu trudna spatkać na świecie hor-
šyja warunki dla wydawiectwa, čymsia ŭ nas na
Zach. Biełarusi.

Uradawyja knižnyja wydawiectwy i zapamo-
hi dla Biełarusau nawet na školnyja padručniki
nia istnujuć.

bary ŭ Sojm i Senat, projhryš swoj tłumačyli
niepryhatawańniem, kažučy adnačasna, što ŭ bu-
dučyni užo hetak nia budzie. Woś-ža ŭsia pol-
skaja rabota hurtujučajasia kala časopisi „N.
Przyjaciół“ za najbliżejšuju metu swaju i maje
budučyja wybary, kab — kali da ich dojdzie —
pawiaści našych sialan tudy, kudy zachočać pa-
ny i polskaje. dy spoľščanaje duchawienstwa.

Adnak spadziajomsia, što hetaj niapryhožaj
mety „Naszamu Przyjaciół“ dasiahnuć u nas ni-
jak nia ŭdasca. Narod naš palityčna dawoli užo
dašpieły i za roznymi balamutnymi i warožymi
jamu kirunkami nia pojdzie, bo siańnia užo dob-
ra wiedaje, chto jahony przyjaciół i chto worah.

Narod naš pojdzie za tym, chto jość jamu
rodnym i blizkim, chto dobra wiedaje jahonyja
patreby, chto nikoli jaho nia zdradzić i chto na
abaronu jahonych prawou wystupaje z jasnaj,
sprawiadliwaj i čwiorda ŭstanoŭlenaj prahramaj.

Uśio heta prynosić z saboj BChD. i „Biel.
Krynica“, ale ničahusieńki zhetul nia maje ŭ sa-
bie „N. Przyjaciół“ i tamu budučynia jahonaja ŭ
nas nie zajzdrosnaja.

Dziela ŭsiaho hetaha my peŭny, što Bieła-
rusy, jak kataliki, tak i prawasłaŭnyja, daduć
družny adpor „Naszamu Przyjaciół“, čytajučy
i dalej pašyrajučy tolki „Biel. Krynicy“, dy ūpi-
sywajućsias ŭ swaju rodnuju arhanizacyju — Bieła-
ruskuju Chryścijanskuju Demokracuju (BChD).

Nia hledziačy adnak na ŭśio heta, treba
świerdzić, što drukarskaja mašyna ŭ Wilni ko-
žny hod uzbahačwaje nas u što-raz nowyja knihi—
naš najlepšy dowad kulturnaha rostu narodu. Pa-
wodle našaha štohodniaha zwyčaj, padajom čy-
tačom na ahlad biełarskaje wydawiectwa ŭ 1928
hodzie ŭ Wilni.

I. Beletrystyka.

1. Jakub Kołas. „Symon Muzyka“. Pa-
ema. Wyd. T-wa „Pahonia“.

2. Jakub Kołas. — „Nowaja Ziamla“. Pa-
ema. Wyd. haz. „Narod“ (2 knižki).

3. *) St. Hrynkievič. — „Čarkwa, Pomsta,
Wiaźnica“. Apawiadańni. Wyd. „Biel. Krynicy“.

4. Taras Hušča. — „Niomnaŭ dar“ i inš.
Apawiadańni. Wyd. Kleckina.

5. Janka Kupała. — „Na Kućciu“. Abra-
zok u 1 akcie, insceniroŭka M. Ščensnowiča. Wyd.
T-wa „Prašwieta“.

6. Biełaruski Teatr. Sceničnyja twory: Dziadź-
ka Jakub, Michałka, Na wioscy, Piarestaja Kra-
sula. Wyd. Biel. Wydawieckaha T-wa.

7. Janka Kupała „Adwiečnaja Pieśnia“ Wyd.
Biel. Wyd. T-wa.

8. „Ruń wiesnachodu“. Zbornik tworaŭ
paetaŭ i piśmiennikaŭ Zachodniaj Biełarusi. Wyd.
Biel. Wydawieckaha T-wa.

9. St. Stankiewič. „Z majho wakonca“

10. „Biełaruski deklamatar“ sabraŭ S. S.
Wyd. Znamiaroŭskaha Uł.

11. Drucki-Padbiariski. „Bajki, humar i sa-
tyra“. Wyd. Kleckina.

12. Mašara. „Malunki“. Zbornik wieršaŭ.
Wyd. L. Wojcik.

13. A. K. „Kazki“. Wyd. Znamiaroŭskaha.

14. Inicki Uł. „Son Haŭryły“. Apaw. wieršam.
Wyd. Znamiaroŭskaha.

15. Marka Twen. „Prync i žabrak“. Po-
wieść dla junactwa, pierakł. Kraŭcoŭ Makar.
Wyd. Kleckina.

16. M. Krapieńicki. „Pašylisia ŭ durni“ ka-
medyja ŭ 3-ch dziejach. Wyd. T-wa Biel. Škoły.

17. M. Krapieńicki. „Pa rewizii“, kamedyja
ŭ 1-ej dziei, i „Modny ślachciuk“ — Kahanca,
pjesa ŭ 1-ej dziei. Wyd. T-wa Biel. Škoły.

18. Leŭ Talstoj. „Ci šmat čaławieku treba
ziamli“ i inš. apawiadańni. Pierakł. Inickaha.

19. Uł. Karalenko. „Ślapy muzyka“. Powieść.
Pierakł. Kraŭcoŭ Makar. Wyd. Kleckina.

20. Leŭ Talstoj. Apawiadańni dla dzieciej.
Wyd. Kleckina.

21. Niemirowič-Dančenko. „Stary zamak“.
Apawiadańnie. Pierakł. B. St. Wyd. „Biełarskaj
Krynicy“.

22. Uł. Korolenko. „Sudny dzień“ (jom ki-
pur), ukraińska kazka. Pierakł. Wiera Hryc. Wyd.
Biel. Wyd. T-wa.

II. Padručniki.

23. Astroŭski R. Arytmetyčny zadačnik č. II.
Wyd. Kleckina.

24. Astroŭski R. Arytmetyčny žadačnik (dia
wučyciałoŭ). Wyd. aŭtara (litahr.).

25. Inž. Nekanda-Trepka. Analityčnaja hie-
ometryja. Kurs VIII kl. himnazii. Wyd. aŭtara
(litahraf.).

III. Relihiynyja twory.

26. *) Ks. Dr. J. Rešeć. Z historyi apolo-
hietyki chryścijanskaj“. Wyd. „Chryścijanskaj
Dumki“.

27. *) Dr. M. A. „Boh“ filozofičny narys.
Wyd. „Chryść. Dumki“.

*) Knižki zaznačany zorkaj — drukawalisia laciń-
skimi literami.

Kelloga adasłany ũ komisiju. U sprawie wyrażenia niedawieru min. Caru pieršym pramaŭlaŭ pas. Pačkoŭski (endek), zakidajučy min. Caru pahwałceńnie asnowaŭ kanstytucyji uwiadzeńniem u żywćio dekretu Prezydenta ab sudoch suproč woli Sojmu. Pašla pramowy pas. Pačkoŭskaha pramaŭlali pasły z P.P.S., Wyzwaleńnia i „adzinki”. U hałasawańni nad prapazycyją niedawieru min. Caru pryjmała ũdział 180 pasłoŭ, a 102 pasły ũstrymaliŭ ad hałasawańnia.

Za prapazycyju pała hałasoŭ 84, a protiŭ 96 hał. Takim čynam endeckaja prapazycyja prawaliŭsia i niedawier min. Caru Sojmom nia wyrażany.

Pašla plenarnaha pasiedźańnia Sojmu adbyłosa pasiedźańnie biudżetnaj komisii, na jakim razhladaŭsia dziaŭaŭny biudżet (kaštarys). U hetym biudżetnym preliminaru praduŭledžany: wydatki ũ kruhaŭ ličbie 2,600 mil. złotych, a dochod 2,800 mil. złotych.

Pawodle padanaha ũradam u Sojm biudżetnaha preliminaru na hod 1930, praduŭledžywjajecca hetki sastaŭ ludziej: 1) uradoŭcaŭ i dziaŭaŭnych pracauńikoŭ asob 152.885, 2) dziaŭaŭnaj palicyji — 31,311, 3) korpus pahrańičny — 26,456, 4) wojska — 268. 784; razam — 479,436 asob. Pry hetym treba daćać, što hetaja ličba jość na 4545 asob bolšaj, čym u hetym hodzie. Ličba heta adnak nie dakładnaja, treba da jaje daličyć emerytaŭ, asob u adstaŭcy, udowaŭ i sirot pa dziaŭaŭnych funkcyjnarach, dy ũrešcie wajskowych inwalidaŭ, bo ũsie jany taksama znachodziacca na ũtrymańni dziaŭaŭ, atrymliwajučy zapamohi z dziaŭaŭnaha skarbu. Adnak na hetym jašče nie kaniec. Jość-ža samaŭrada, u jakich pracuje dobry dzieŭsiatak tysiać uradoŭcaŭ i pracauńikoŭ, katoryja taksama ũtrymliwajecca z fondaŭ publičnych, h. zn. padatkaŭ, aplataŭ. Jak bačym, dyk polski dziaŭaŭny aparat ličbowa dosyć paważny.

Sud nad abwinawačanyimi ũ zabojstwie lwoŭskaha školnaha kuratara Sobinskaha. 28.I-29 h. u Lwowie pačaŭsia paŭtorny proces Ukraincaŭ Wasila Atamančuka i Iw. Wierbickaha, abwinawačanych u zabojstwie lwoŭskaha školnaha kuratara. Sprawu hetu razhladaje ciapier Najwyšejšy Sud.

Pieršym Sudom abwinawačanyja byli zasudžany na karu śmierci pawiešańniem, ale wykanańnie sudu było adložana.

Nowy proces praciachniecca peŭna kala troch tydniaŭ.

Kožny świedamy Biełarus, biaz rożnicy religijnaj prynaležnaści, wypisywaje, čytaje, pašyraje dy zaachwočwaje inšych da wypisywańnia i čytańnia swajej sialanskaj hazety „Biełaruskaj Krynicy,” a tak-ža akuratna prysyła je zaje brošy.

Z zahranicy.

U S.S.R.R. jak wiadajem, ũlada znajchodzicca ũ rukach adnaje partyi kamunistyčnej. Ład tam nie demokratyčny, ale dyktatura proletarijatu. Parlamant (Sojm i Senat) tam nia istnuje, dziaŭaŭnym żywćiom kiruje partyja kamunistyčnaja. U praktyčnym żywćiu adnak kirawańnie hramadzki żywćiom u dziaŭaŭbie biaz šyrejšaha ũčaćcia hramadzian jość niemahčymym. Dzieła hetaha i kamunisty, choć žjaŭlajecca worahami demokratyčnaha ładu, usiož taki prymušany ũ niekatoraj halinie da sposabu demokratyčnaha, da wybiralnaści ũladaŭ. Hety sposab demokratyčny kamunity prystasoŭwujuc tołki pry twareńni „Sielsawietu”, štoś padobnaje da hminnych Samaŭradaŭ. Woś-ža dziaŭaŭnyja ũłady S.S.R.R., blizu štohod prawodziac wybarry ũ „Sielsawiety”. Wybary henyja adbywajecca nia zusim swabodna, bo partyja kamunistyčnaja, jak panujučaja, robić swoj nacisk, kab prawiaści i ũ „Sielsawiety” jak najbolš kamunistych. Adnak-ža heta kamunistym nia wielmi ũdajecca, ab čym paćwiardžajuć ciapierašnja wybary ũ „Sielsawiety”.

Hazety padajuć, što centralnyja statystyčnyja ũłady S.S.R.R. apublikawali sprawazdaču ab wynikach apošnich wybaraŭ u „Sielsawiety”. Z hetaje sprawazdaču dawiedywjajecca, što starodnowawibranych siabroŭ u „Sielsawiety” naličwajecca tołki kala 10 proc. kamunistych. Tej-ža statystykaj padrachawana, što ũ wybarach brała ũdział tołki 55 proc. nasielnictwa.

— Pawodle apošnich wiestak, wiadamy bałšawicki pawadyr Trocki budzie radawymi ũladami wysłany suslom z hranic S.S.R.R. Daćkaŭsia...

Kitaj, jak wiadajem, pašla niekalkihadowaj unutrańaj razruchi, pryčynaj čaho było zmahañnie Kitajcaŭ z čużymi kapitalistami, abjadnaŭsia pad adžynym nacyjanalnym ũradam. Padčas unutrańaj razruchi ũ Kitaj prabawali zrabić swaju „rabotu” i kamunistyja. U toj čas niekatoryja kitajskija palityčnyja kirunki byccam i zlučyliŭsia z kamunistymi, ale wyšejšaj metaj tych Kitajcaŭ byli sprawy nacyjanalnyja. Takim čynam Kitajcy abjadnalisia pad swaim nacyjanalnym ściaham i ciapier u swajej dziaŭaŭbie kamunistych nie dalubliwajuc.

T. A. S. pawiedamlaje z Charbina, što niekalki dzion tamu nazad kitajskaja palicyja zrabiła wobyski ũ pamieškańni Sawieckich „Profsažucaŭ”, słužačych i rabotnikaŭ Uschodnia-Kitajskaj čyhunki. Wobyski trywali ad 10 h. ranicy da 5 h. wieč.

Juhasławija, jak my ũžo nia raz pisali, składajecca z Serbaŭ, Charwataŭ i Sławencaŭ. ũsie apošnja padziei ũ juhasławskaj dziaŭaŭbie paŭstali z nieparazumieńnia hetych troch narodaŭ miž saboju. Pryčynaj hetych nieparazumieńniaŭ było toje što Serby mała ličyliŭsia

z Charwatami, a jašče mienš z Sławencami. Treba wiedać, što jak Charwaty, tak i Sławency dobra zarhanizawanyja i ũmiejla baranili ũ juhasławskim sojmie i pierad biełharodzkiem ũradam swaje racyjanalnyja sprawy. U apošnja časy pierad dziaŭaŭnym pierawarotam karala wiadamy pawadyr słowenskaj narodnaj partyi ks. dr. Korošec byŭ apracawaŭšy dla Juhasławii projekt kanstytucyji, pawodle jakoj mielisia być spynieny ũsie nieparazumieńni miž henymi narodami. Adnak musić Serbam heta nie spadabałsia, a karol, zamiast zhadzicca na prapanowu kr. dr. Korošec, rašyŭsia i wykanaŭ dziaŭaŭny pierawarot. Ciapier-ža karaleŭskaja ũlada prawodzić unutrańuju palityku tak, kab asłabić aŭtanomistyčnyja Imknieńi Słowencaŭ i Charwataŭ. Hoža tut zaznačyć, što ũ nowaŭwiedziennym ciapier u Juhasławii karnym kodeksie praduŭledžywjajecca kara śmierci i za prastupki protiŭ publičnaj biełpiečnaści.

Ameryka pašla sušwietnaj wajny žwiarnuła wialikuju ũwahu na techniku, prytnowawajučy jaje da štodziennaha żywćia jak najšyrej. Žł. Štaty Paŭnočnaj Ameryki ũ minułym hodzie wyrabili ni mienš, ni bolš, jak 4,357,380 aŭtamabilaŭ. Značycca, kab raździłi hetyja aŭtamabili miž nasielnictwam Žł. Štataŭ, dyk što treci čaławiek dostaŭ-by adzin aŭtamabil, a kab henyja aŭtamabili raździłi miž nasielnictwam Zach. Biełarusi, to kožny čaławiek atrymaŭ-by badaj pa dwa aŭtamabili.

Dyk ničoha dziŭnaha, što ciapier možna kupić u Amerycy ũżywany aŭtamabil za 50 dal.

U Afhanistanie rewolucyjny ruch, jak padajuć hazety, pačynaje ũžnoŭ škirowywacca da karala Amanullaha. Nasielnictwa Afhanistanu, zbuntawanaje špiarša suproč karalowych reformaŭ, pabyŭšy krychu pad ũladaj nowych rewolucyjnych pawadyroŭ, pačynaje ũžnoŭ prychilacca na bok karala Amanullaha.

U wyniku hetaha miž plemiam Džellalabad i wojskam pawadyra paŭstancaŭ Habibullaha dajšło kala Kabulu da sutyčak. Wojska Habibullaha mjeła pry hetym wialikija straty.

Italija. Siudy pryjechali sawieckija ũčasniki ratawalnaj ekspedycyji ledakołu „Krasin”. Prof. Samojłowič, lotčyk Čuchoŭski i Sierednieŭski. Hości majucca świedčyć pierad italskimi ũladami ab pryčynach niaščasnaha kanca letašniaha wiesnawoha lotu italskaha hien. Nobile na napawietranym karabli „Italija”.

Z Wilni.

„Nowy Ślach”. Pad hetkim zahałoŭkam wyjšaŭ Nr. 1 časopis ũ biełaruskaj mowie. Hetuju časopis pačaŭ wydawać pastar Stef. Bartkiewič. Treba zaznačyć, što časopis heta nia tołki nie žjaŭlajecca karysnaj dla Biełarusiaŭ, ale nawat škodnaj, bo zamiast hać naŭ nacyjanalnyja i religijnaja bolki, jašče bolš ich razwohniwaje. Słowam, wydaŭcy „Nowaha Ślachu” pačali sprawu nie z taho kanca. Tamu pierasćierahajem našych čytačoŭ i ũsiech Biełarusiaŭ pierad hetaj nowaj časopišsju.

Da hetaj-ža sprawy jašče wierniejsia.

„Biełaruskaj Socyjalistyčnej Hramadoj”, jak arhanizacyja narodnickaj i demokratyčnej, zachodziac istotnyja rożnicy. Hetuju praŭdu paćwiardžajuć tak-ža Z. Żyłunowič (Ciška Hartny) i prof. U. Ihnatoŭski ũ uspominenych pracach. Wiedamym tak-ža jość faktam historyčnym u biełaruskim palityčnym żywćiu, što kirunak „Bił. Socyjalist. Hramady” zaŭsiody byŭ bolš zachodnicki, jak uschodni, a časta nawat wyrazna polonafilski.

Pad kaniec swajej brašurki p. A. Ł. ćwierdzić, što aktu abwiešćañnia niezaležnaści Biełarusi 25. III. 1918 h., dakanali wyklučna socyjalisty (hramadaŭcy). Skaz hety A. Ł. tak-ža žjaŭlajecca wynikam čhiby tołki jahonaj niaŭwahi, bo, jak my wiadajem, byŭ tam i p. Janka Stankiewič (brašurka, bač. 44, „Biełaruskaj Zwon” 1921 h. Nr. 18), jakoha padazrawać u socyjalizmie čhiby niohto nia budzie. Na ũsiebiełaruskim Žjezdzie mnoha bylo i siabroŭ B. Ch. D., jak ũčasnikaŭ Žjezdu i jak wybirańnikaŭ Rady Respubliki, katoraja pašla abwiešćić niezaležnaść Biełarusi. Pad kaniec swajej brašurki p. A. Ł. śćwiardžaje, što ũ 1925 h. u Zachodniaj Biełarusi stwaryłasia nowaja arhanizacyja „Biełaruskaja Sialanska-Rabotnickaja Hramada” — „pieraniaŭšaja haloŭnyja ideji i lozunhi staroje Biełaruskaje Socyjalistyčnaje Hramady”. Woś-ža pazwolim sabie zapytacca, što lučyć henuju staruju Hramadu stajaŭšuju za demokratyčny palityčny-hramadzki ład, zbudawany na asnowie roŭnaha, tajnaha, praparcyjanalnaha i h. d. hałasawańnia, z Hramadoj nowaj, založanaj u 1925 h., jakoj 2-hi parahraf prahramy imkniecca da Biełaruskaj respubliki pad ũladaj sialan i rabotnikaŭ?

Aprača hetych waźniejšych mamentaŭ, majučych hramadzkae značeńnie, i aprača miajscoŭ nie pazbaŭlenych humaru, jak kantuzija aŭtara 17 kastyčnika 1905 h. „u štaninu”, jak palicyja aŭtara ławiła i zławić nie mahła, bo spužalaŭsia samawara(1), aprača troški niaskromnaha samachwalstwa ũ wyrażeńniach: „ja”, „nas dwojha”, „my z Iwanam” i inš., — adznačyć pry kancy musim i niekatoryja, na pohlad, drobiazi, jakija adnak majuc swajo značeńnie. I tak p. A. Ł. u swajej brašurcy ćwierdzić, što padčas jaho bytnaści ũ Wilni 1906 h. zakwatarawaŭsia jon pad čużym imiem i prożwiščam, jak Henryk Bukowiecki, tymčasam A. Burbis u wyšej uspominenaj nami swajej pracy piša, što H. Buchawiecki (Pilip) jość toj-ža A. Burbis. Jasna, što heta drobiaź, adnak waźnaja, i treba było-b wyjaśnić, chto sapraŭdy byŭ Buchawiecki, inakš Bukowiecki. Dalej p. A. Ł. zajaŭlaje, što pačynalnikom pieršaj lehalnaj biełaruskaj hazety „Naša Dola” byŭ św. pamiać Iwan Łuckiewič, tymčasam Fr. Umiastoŭski u hazecie „Biełarus” (Miensk, 1919, Nr. 47-48) ćwierdzić, što hetym pačynalnikom jak-raz byŭ jon, — Fr. Umiastoŭski. Sprawa heta za nadta paważnaja, kab možna było apioršysia tołki na hałasłoŭnych ćwierdžañniach zacikaŭlenych asob spynicca: potrebnym jość tut hruntouñaje wyjaśnieńnie. P. A. Ł. zmiaščaje fotohrafiju św. pamiać Iwana Łuckiewiča, siabie i p. A. ũlasawa i zawie ich „kiraŭničaj trojkaj „Našaj Niwy” u 1910 h.” Tymčasam historyčnym jość faktam, što ũ hetym čaśie ũ hazecie „Naša Niwa” prymaŭ ũčasć, nia mienšaje jak braty Łuckiewičy, Wacłaŭ Łastoŭski.

Susim niapryjemnaj ũrešcie jość napaściasj

p. A. Ł. a na šyroka wiadamaha i zasłužanaha pierad biełaruskim narodom taho-ž W. Łastoŭskaha, znachodziacca ciapier u Miensku ũ Akademii Nawuk, a jakoha imia p. A. Ł. u swajej brašury panižaje, ćwierdziac, što jon, Łastoŭski, adyhraŭ u biełaruskim adradźenskim ruchu „nia wielmi pryhožuju rolu”, bo jon, jak kaža p. A. Ł., marnawaŭ swaje siły na „niaŭdziačnuju rolu twarca klerykalna-konserwatywnaje partyi”. Tut hoža zaŭważyć, što kali W. Łastoŭski i sapraŭdy marnawaŭ swaje siły na twareńnie niejakaj niepatrebnaj partyi, dyk śmiejem adznačyć, što heta praca Łastoŭskaha čhiby nia była bolš škodnaj i niepatrebnaj, jak twareńnie p. A. Łuckiewičam lučnaści biełaruskich dziejačaŭ u Wilni z wiadamym hien. Bułak-Balachowičam („Sialanskaja Niwa”, 1927 h. Nr. 41).

Na zakančeńnie musim adznačyć, što ũsia henaja brašura p. A. Ł. maje supiarečnaści, pazbaŭlena biezstaronnaści i duža bałamutnaja. Słowam, dadatnich staron jana maje wielmi mała.

Apisańnie pieršaj biełaruskaj palityčnej rewolucyjnej arhanizacyji dajuć nam Z. Żyłunowič i prof. Ihnatoŭski bolš šyroka i bolš biezstaronna.

p-k.

Wypisywajcie, čytajcie i pašyrajcie swaju sialanskaju hazetu „Bił. Krynicu”!

DA NAS PIŠUĆ.

BRATY, APAMIATUJCIESIA!

Waŭkawysčyna. U apošnja časy ŭ našaj staroncy dziejucca takija rečy, što trudna pawieruć. — Brat, brata zabiwaje i to bez żadnej pryčyny. Tak napr. apošni wypadak byŭ u wioscy Dulaŭcoch, Ciareškaŭskaj hminy, hdzie Kaladami zabili na wiečaryncy dziaciuka Maroza z w. Hanasaŭcy. Raniej uznoŭ u wioscy Siadziejkach zabili dziaciuka z wioski Milkaŭcy. I takich wypadkaŭ u Waŭkawyskim pawiecie naličajuć užo aż 14! Jasna, što winawata hetamu sama moładź, bo zamiast toho, kab zaniacca čym lepšym, dyk pjanstwujuć i bjuć adzin druhoha. — Heta jość ciemnata i ździčelaś!

Braty darahija! Para užo apamiatacca, para ŭziacca za rabotu kulturna-aświetnuju, haspadarčuju. A kab rabota heta jšła šparčej, treba wypiswać i čytać dobryja hazety, napr. „Bielaruskiju Krynicu“, u katoraj jość zaŭsiody mnoha dobrych dumak i rad dla ŭzmacaŭnia siabie i dla ahułnaha dabra; treba załażyć hurtok Bielaruskaha Instytutu Haspadarki i Kultury, a pry im bibliateku, čytałniu, dy ładzić spektakli.

Daj Boža, kab hetyja dumki znajšli ŭ jak najchutčejšym čaście najšyrejšaje padtrymańnie! Małady Dub.

KULTURNAJA PRACA.

W. Niachwiedy, Wialejskaha paw. Moładź našaj wioski na Nowy Hod ładziła spektakl. Adyhrali sceničny twor „Modny Ślachciuk“ Zastuhoŭwajuć na ŭwahu Jazep Drahun i Hanusia Tumaś. Ahułam kažućy artyŭsty—amatary swaje roli wykanali zdawalniajuća. Dachod wyručany z wiečaryny pajšoŭ na mety kulturna-praświetnyja. J. Bulba.

ŻYWIE RODNAJA PIEŚNIA.

Baradzieniŭcy. Brastauškaha paw. Pieśnia bielaruskaja ŭ nas zdabyła wialikuju pašanu. Da pašany jaje ŭ nas nia mała zaachwociŭ našych ludcoŭ byuśy ŭ nas probaść ks. Šutowič. Jon sam, jak muzykalny čalawiek, nia mała nad pieśniaj u nas pałażyŭ pracy. Plady jaho pracy wialikija. Nie zwažajućy na toje, što paśla wyjezdu ad nas ks. Šutowiča, sučasny naš probaść ks. Mažejka wykinyŭ pieśniu bielaruskiju z kaścioła, z serca wučniaŭ i našaj moładzi pieśniu bielaruskiju wyrwać chiba nihto nia zmoža. Moładź u wioskach sabrauśysia ŭ adnu chatu pjaie bielaruskija pieśni, relihiynija i narodnyja.

Čeść Tabie za heta darahaja bielaruskaja Moładź! Charyton Kutarha.

CHOĆ Z TRUDOM, ALE DOBRAJE DZIEŁA PAČALI.

Haradzišča. Baranawickaha paw. U nas zarhanizawaŭsia hurtok Biel. Inst. Hasp. i Kult. Zarhanizawaŭsja moładź pačala bracca i da kulturnaj pracy. Choć z wialikim trudom, moładź zarhanizawała wiečarynu, na jakuju wywučylisia dwa sceničnyja twory: „Boty“ i „Mikitaŭ Łapać“ i adyhrali ich u Kaladnyja ŭwiaty. Artysty—amatary: H. Zieniewič, A. Klimka, I. Bubienčyk, M. Zieniewič, M. Chodar, A. Zieniewič, H. Chwajnickaja, Janka i Jazep Saroki, — choć jaśče pieršy raz byli na scenie, roli swaje wykanali zdawalniajuća. Paśla sceničnych tworaŭ byli deklamacyi i pjalalisia pryhožyja bielaruskija pieśni. Hladzielniki byli wielmi zdawoleny. Nawat i sołtys, katory pierad spektaklam byŭ pracuńnikam hetaha, byŭ zadawolnieny i chwaliŭ, što heta dobra. Małady baćka.

BIELARUSKAJA PRACA NIA SPYNIAJECCA

Žodziški. Wialejskaha paw. Mnohija dumajuć, što ŭ našych Žodziškach zamiraje bielaruskaja aktyŭnaść. Hrubaj mylajuća, bo bielaruskaja praca ŭ nas nia to što nia spyniajecca, ale jšče bolš pašyrajecca. Adbywajuća spektakli, pašyrajecca jšče bolš rodnaia hazeta „B-Krynica“.

Bielaruskaść takim čynam nabiraje što raz bolšaj siły. Usie hetyja Arcybiskupskija zabarony i Droničawy ździeki aktyŭnaści bielaruskaj u nas nie aślablajuć, ale naadwarot, ŭzmacniajuć.

L. Dubok.

ŻYCIO NAŠAJ WIOSKI.

Girbianiaty. Wałožynskaha paw. Wiśniaŭskaj hm. Chacieŭ-by ja pachwalicca swajej wioskaj, dy nia ma čym. Śpiać usie, nawat nie paču-jeś żadnai hutarki,

A čamu? A woś, narod nawat moładź — ciomnaja, nikoli nia čytaje knih i hazet, a zaŭsiody zajmajacca niekaj „čapuchoj“, jak napr. kartami, prazmiernymi tancami i h. d.

Kali woźmieš jakuju bielaruskiju hazetu, dyk zaŭsiody znajdzieš napisanae, što takaja i takaja wioska maje założany hurtok Biel. Inst. Hasp. i Kult., časta ładzić pradstaŭleńni — wiečaryny, maje bibliateku swaju i inš. nawučnyja dy karysnyja rečy. A naša wioska jaśče ničoha dobraha nie rabiła.

Hramadzianie, pakińcie nareście spać! Para užo ŭziacca za pracu! J. B.

RAZBUDZILISIA.

w. Świrydawičy, Smarhonskaj hminy. Na skolki ja pomniu, jaśče nirazu nia pisałasia ŭ našaj darahoj „Krynicy“ ab našaj wioscy. Mnoha byŭ ab čym pisać, dy ŭsio ściahiwaŭ niejak na dalej. Ale siańnia nie mahu užo ŭstrymacca i muśu čyrknuć ab tutejšych padziejach. Naša wioska pačynaje budzicca sa snu. 13 studnia s. h. naša moładź arhanizawała bielaruskiju wiečarynu. Na pieršy raz byli pastaŭleny: „Čort i Baba“ dy „Žbiantezany Saŭka“. Ludziej było wielmi mnoha, što świedčyć ab ichnym zacikaŭleńni bielaruskaj scenaj. Hałoŭnuju zasłuhu nad prabudžeńniem našaj moładzi da świadomaha žyćcia maje b. wučycielka Maryja Jančukowičanka, dy takija asoby, jak Janka Karabka, J. Kulicki, dźwie siastry Jančukowičanki, M. Fiedarowič, Asipoŭski i h. d. Hetyja dy inšyja asoby zarhanizawali ciapier u nas ŭłasny Hurtok Bielaruskaha Inst. Hasp. i Kult. dy paślali da začwierdžańnia pawiat. Starastu. Čakaj m adkazu. Nastupnaje pradstaŭleńnie, u prahramu jakoha ŭwojdzic „Ptuška ščaścia“ i Paślaniec“, budziem stawić na zapusty, tak-ža budziem prasić inž. Klimowiča pračytać nam ziemlarobskuju lekciju.

Jak u mnohich wioskach, tak i ŭ nas znałisia wyradki, tak zwanyja „sałamiannyja palaki“, jakija pad, kiraŭnictwam našaha wučyciela-palaka Paranskaha, pačynajuć nam rabić pieraskody. Hety wučyciel załażyŭ tut „Koło młodzieży“ i dumaje što niebudź taksama rabić. Niewiedama, jak heta ŭdasca, bo wučyciel hety nie adpawiedny wiaści wiaskowuju moładź da niečaha światlejšaha: usie nawokaŭ tut znajuć jaho jak prazmiernaha pakłoŭnika „Šklannaha boha“. A wam, maładyja, što zasleplena jdzicio za hetym wučycielem, radžu wiarnucca i pryłučycca ŭ rady tych swaich kalehaŭ, što družna i biazstraśna jduć padymać ad ciemry našuju Baćkaŭščynu-Bielaruś: stańciesia i wy siabrami Świrydaŭskaha Hurta Biel. Inst. Hasp. i Kultury. Znajomy.

Ab haspadarcy.

Chleŭny hnoj uzimku.

Nie adnamu užo moža i abrydziła słuhać dy čytać ab takich rečach, jak hnoj, hnajeńnie i h. d. Ale trudnaja rada. Jość takija ludzi, kaho hetyja pytańni nia cikawiać — jany hetaha ad dziełu susiom i nia čytajuć, — ale jość nia mała i takich, kamu takija pytańni „tolki padaj“ i dla hetych apośnich pišucca nastupnyja radki.

Na adno tolki pytańnie chaču tut adkazać: jak abchadzicca z hnojem uzimku?

Pieradusim u chlawie. Wiedama ŭsim, jakaja sioleta halita na padściłku. Ale ścialić treba, bo biaz hetaha hnoj nie pierapreje i nia budzie karysnym. Kali nia ma sałomy, — ścialić mo- cham, torfam, kalučkami z lesu, chwajowymi łapkami i h. d., u najhoršym wypadku nawat choć-by pieraspac piaskom.

Nabrauśysia ŭ chlawie hnoj čas ad času wykidajuć na działnik, abo jšče kudy. Nia ma ŭ hetym jaśče ničoha drennaha. Usio zaleža ad toho, jak hety hnoj paśla składjajacca. Składjajacca jaho treba roŭna i dobra ŭtoptywać. Kali-b nia było miesca na działniku, składjaj wykinuty z chlawia hnoj treba ŭ takim miejscy, kudy najmiejś świećić sonca: na paŭnočnym baku niejkaha haspadarskaha budynku, pamiż dreŭ i h. d. Na wierch takoha kapca hnoju zložanaha mima działnika dobra bywaje dać plast ziamli, a ŭwo- kaŭ abwiaści mały račuk, kab wada nie mahła hnoj padplaułać i wypałaskiwać stul lohka raspuskalnia żywiny. Paŭtaraju: nielha pakidać wyki- danaha hnoju ŭ kućach biaz ład i składu, a

treba jaho składjaj u roŭnyja kapcy dy dobra ŭtoptywać. Čym raŭniejšaja pawierchnia takoha kapca, tym heta pawierchnia sutyčnaści hnoju z pawietram jość mienšaj i tym mienšaje bywaje wypareńnie z hnoju karmowych sučasak.

Zimowaja para bywaje dobraj nia raz i dzieła toho, kab wywieści hnoj na pole, uletku niedastupnaje. Składjaj hnoj u takim wypadku treba taksama, jak i kala chlawia pad adkrytym niebam. Miejsca treba wybrać na danym poli najwyšejšaje, kab ściakajuća wada nie mahła hnoj wypałaskiwać.

Hrunt, na jakim składjajacca hnoj, ci to kala chlawia, ci na poli, musić być nieprapuskny (ciażkim: hlina, hlej). Kali-ż by hrunt byŭ lohki, dyk pierš, čym składjaj hnoj, treba palażyć tudy plast hliny, dobra jaho ŭbić i tady tolki składjaj hnoj.

Wywożany ŭzimku hnoj najlepš składjaj u nazwanyja „kapcy“. Tam-ža, hdzie śniehu abo susim niama, abo trochi i jość, ale niama niebiaśpieki spławu (raŭnina), tam možna wywoža- ny hnoj zrazu rastrasać. Najhorš-by zrabili toj, chto wywažany ŭzimku hnoj składjaj-by ŭ mien- šyja kućki, z katorych paśla rastrasaŭ-by, jak heta robicca uletku.

Pry marozie wywozić hnoj na pole i na- huŭ niešta z hnojem rabić bywaje najlepš: naj- mienšyja bywajuć straty wyparywańnia hnojna- ha azotu ŭ akružajućaje pawietra.

Inž. Ad. Klimovič.

HASPADARSKIJ PARADY.

Pytańni:

Nr. 4. Sioleta ŭ nas, jak zrešta i ŭsiudy, — wialiki niedastatak kormu dla żywoły: siena nie ŭradziła, a kar- mowych raścin i miaśanek u nas jaśče tak jak i nia zna- juć. Dyk paradzicie, kali laska, jakija karmowaja (dla ka- roŭ asabliwa) raściny ŭ nas buduć dobrymi i jak z imi abchodzicca? K. L. z L.

Nr. 5. Maładaja karowa maja miela anahdaj bliźniat- dźwie cialuśački. Cialaty duža pieknyja i matka taksama z dobrej hadoŭli. Dzieła hetaha chacieŭ-by i hetyja dwo- je cialat puścić na plem. Ci budzie heta dobra? W. W. z K.

Adkazy:

Nr. 4. KARMOWYJA TRAWY I MIAŠANKI.

K. L.—u z L. Sioletni hod nie adnaho pierakanaŭ užo ab tym, jak wažnym u hadaŭlanaj haspadarcy jość siejeńnie ŭspamahaućych karmowych raścinaŭ. Kali-b he- ta nawuka pryšla da nas raniej, dyk śmiela možna skazać, što niastaćy kormu sioleta tak jak i nia było-b. Čaj-ža budzie heta dobrej nawukaj na budućyjni!

Z karmowych raścin dla karou u pieršuju čarhu treba ŭspomnić ab seradeli, ab jakoj była mowa ŭ apo- šnim numary „Biel. Krynicy“. Da skazanaha tam dać- warta jaśče toje, što seradeli, siejenuju wiasnoj u žyta abo i ŭ jačmien, nia treba sieić za rana: u žyta ŭsiawa- juć seradeli až tady, kali žyta bywaje užo ŭ ściabli (pie- rad wyplywańniem), a ŭ jačmien tady, kali bywaje užo jon kala 15 cm. (paŭtara dalania) wysoki.

Na ranny wiesnawy korm — užo ŭ mai miesiacy — najlepšym amal budzie miaśanka piaśčanaŭ wyki (vicia villosa) z azimym žytam. Dobraj heta miaśanka jość i dzie- za toho, što skasiuśy jaje wiasnoj možna zusim dobra jaśče ŭżyć toje-ż pole pad bulbu. Dzieła hetaha radziać sieić miaśanku žyta z wykaj ŭsiudy na ŭżaranym žytnim arżyšcy, hdzie na druhi hod maje pryjšci bulba. Siaŭba prawodzicca hetak: arżyšča ŭzarecca, pryhnoicca 3.—q (—18 pudami) superfosfatu, prybaranujacca i zasieicca spaćatku adna tolki wyka. Žyta ŭsiawajecca až za dwa tydni. Wyki i žy- ta dajacca na 1 ha pa 70 khl. (pa 4 pudy).

Nr. 5. CIALATY NA PLEM.

W. W.—u z K. Kali karowa-matka sapraŭdy z dob- raj hadaŭlanaj linii (hałoŭnaje pa byku), dy cialaty dob- ra raźwityja i zdarowija, dyk možna ich puścić i na plem. Ale tolki „možna“, bo asabliwym ščaściem hetaha racha- wać nielha. Kali-ż-by z bliźniat adno było cialuśačka, a druhoje byčok, dyk cialuśačku pusać u plem stanoŭča nia radžu: najčhaście astajacca jałaŭkaj.

Inž. A. K.

Usiačyna.

Znaje 79 mowaŭ. Niamieckija hazety danosiać što hetakim jazykawiedam žyjułajeca Sultajs, praf. adnaje himnazii ŭ Berlinie. Jon susim dobra waładaje ŭsimi eŭ- rapejskimi mowami, niekalki azijackimi, a taksama i afry- kanskimi.

Rumynija pad śnieham. Śniežnyja zowiei za- sypali Rumyniju. Čyhunkawaja komunikacyja pierarwana.

Ciahnikowaja katastrofa ŭ Wuhařčynie. Kala Turnu-Magurele, dziakujućy śniežnym zawiejam su- strelišia dwa ciahniki i raźbilisia. Wynikam hetaha było 40 zabitych pasažyraŭ.

150 žonak. Hazety pawiedamlajuć, što niejki kamunisty Šwarc, u Rasię, za wosiem hadoŭ zdoleŭ 150 rasoŭ aźanacca i raźwieścicia. Jon hwaŭtam, hroziacy aryštami, zmuśaŭ dziaŭćat z wyžšaj sfery i bahatych wy- chodzić za jaho zamuž. Pieraježdžuć takim čynam z ad- naho miesta ŭ inšaje i žaniusia, biarućy ŭ pasah hroŭy i darahija rečy. Dajšło da toho, što Šwarc u adzin dzień wiančaŭsia pa 6 rasoŭ cywilnym ślubam. Adnak ŭłady sa- wieckija ŭrešcie spynili raspustu raźwiaraha kamuni- staha i paciahnuli jaho da sudowaje adkaznaści.